

KREATÍV SZÁMVITEL MEGÍTÉLÉSÉNEK, ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA

INVESTIGATING THE JUDGEMENT AND USING OF CREATIVE ACCOUNTING

Hamad Mirjam ¹, Soós Rita ², Tömöri Gergő ³

¹ Számviteli és Pénzügyi Intézet, Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem, Magyarország

² Pénzügy és számvitel alapszakos hallgató, Debreceni Egyetem, Magyarország

³ Számviteli és Pénzügyi Intézet, Gazdaságtudományi Kar, Debreceni Egyetem, Magyarország

---

Kulcsszavak:

kreatív számvitel, khi-négyzet próba, értékcsökkenés

Keywords:

creative accounting, chi-square test, depreciation

Összefoglalás

Tanulmányunk témájaként a kreatív számvitelt választottuk, amelyt sokan a csalással, illegális módszerekkel azonosítják. Megkérdeztük a hazai szakmabelieket, ők hogyan értelmezik ezen jelenséget, esetleg alkalmazzák-e bármilyen vonulatában. Ennek megvalósításához egy 16 kérdésből álló kérdőívet állítottunk össze, melyet kizárólag könyvelőknek, szakmabelieknek küldtünk ki, s végül 134 kitöltésnél, 2023. október 8-án zártuk le a válaszok fogadását. Dolgozatunkban inkább a megítélése jelenik meg a kreatív számvitelnek, de érintőlegesen az alkalmazását is feszegettük, viszont tisztában voltunk vele, hogy a túl személyes, direkt kérdésekre nem szívesen fognak válaszolni a megkérdezettek. Kutatási kérdéseink közül egy a kreatív számvitel megítélésével kapcsolatos, egy a számviteli alapelvek jelentőségét boncolgatja, kettő pedig összefüggéseket próbált keresni a kapott válaszok alapján. Célunk a tanulmány elkészítésével, a kérdőív kiküldésével a kreatív számvitel megítélésének javítása, valamint felhívni a figyelmet alkalmazásának fontosságára, természetesen legális kereteken belül. Továbbá szeretnénk ezáltal elérni, hogy a szakmabeliekben akár csak elinduljon egy gondolat, miszerint ne annyiból álljon a számviteli szolgáltatásuk, hogy elvégzik a rutinszerű munkákat, hanem gondolják végig minden cégük esetében, milyen tevékenységekkel, esetleg választási lehetőségek módosításával tudják elérni az optimális működést, adófizetést, s ezáltal a vállalat nagyobb arányú jövedelmezőségét.

Abstract

We have chosen creative accounting as the subject of our study, which many people associate with fraud and illegal methods. We asked professionals in the field how they interpret this phenomenon and whether they use it in any of its aspects. To do this, we created a 16-question questionnaire, which we sent out exclusively to accountants and professionals, and closed the door to responses on 8 October 2023, with 134 completed. In this paper, we have focused on the perception of creative accounting, but we have also touched on its application, but we were aware that respondents would be reluctant to answer questions that were too personal and direct. One of our research questions was about perceptions of creative accounting, one was about the importance of accounting principles and two sought to find correlations between the responses. The aim of this study, by sending out the questionnaire, is to improve the perception of creative accounting and to raise awareness of the importance of its use, within a legal framework of course. We would also like to encourage professionals to think

---

¹ Kapcsolattartó szerző. Tel.: +36 20 479 1980
E-mail cím: hamad.mirjam@econ.unideb.hu

that their accounting service should not consist of simply carrying out routine tasks, but that they should consider for each of their companies what activities, and possibly changes in their choices, could help them to achieve optimum operation, tax payments and thus a higher rate of profitability for their company.

---

1. Szakirodalmi áttekintés

A 2000. évi C. törvény kimondja, hogy: „A piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően, döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre.” Ezeket az információkat a számvitel biztosítja minden egyes piaci szereplő számára. [13] két dimenzióban értelmezi a számvitelt, mégpedig egyik megközelítés szerint a tájékoztatás eszközeként, hiszen új ismeretet nyújt számunkra a vállalkozás vagyonáról, eredményességéről. Másrészt pedig szerinte egyfajta tevékenységként is felfogható, ugyanis figyeli, méri és rendszerezetten feljegyzik a vagyont, annak változását, valamint az eredményt. A számvitel tehát nem más, mint egy olyan elszámolási és objektív információs rendszer, amely a gazdasági eseményeket megfigyeli, méri és rendszerezetten feljegyzik. Célja a vagyon és a vagyonváltozás kimutatása [2]. Azonban a számvitel hiába bocsátja rendelkezésünkre az általa szolgáltatható összes ismeretet, azokat a felhasználóknak tudni kell értelmezni, valamint megfelelően felhasználni különböző döntéseik megalapozására.

Megkülönböztethetünk pénzügyi, valamint vezetői számvitelt. Míg a pénzügyi számvitel a törvény által szabályozott, addig a vezetői számvitel teljesen vállalkozásspecifikus, nincsenek előírások megszervezésére. A pénzügyi számvitel főként azon felhasználóknak nyújt információt, akik a vállalkozás külső környezetében helyezkednek el, ilyenek a hitelezők, a kormány, szállítók, vagy a vevők. A múltra fókuszál, azonban a jelen is megjelenik az időintervallumát tekintve, de jóval kisebb mértékben. Egy üzleti évet vizsgál, amit a vállalkozás maga dönthet el, ettől meddig jelöl ki, de az általában megegyezik a naptári évvel. Mint korábban említettük, ezen területe a számvitelnek törvény által szabályozott, így sokkal kisebb mozgásteret enged meg, mint a vezetői számvitel. Az egész vállalkozást elemzi, lényege a teljesség, objektivitás, pontosság és hitelesség. Az elsődleges követelmény a pénzügyi számvittel szemben, hogy biztosítsa a törvény által is megkövetelt megbízható és valós képnyújtását az adott szervezetről [2] [6]. Ezzel szemben a vezetői számvitel elsődleges célja a vállalkozás belső felhasználóinak informálása. Nincsenek szabályozók, mindenki magának választhatja meg mit és hogyan kíván ezen belül elszámolni, megjeleníteni. A vizsgált időszak, valamint terület is hasonlóképpen szabadon megválasztható, annak függvényében mi szolgálja leginkább a vezetés hasznosságát. Itt már nem a múltra való összpontosítás jelenik meg, sokkal inkább a jelenre, valamint a jövőre fókuszál. Lényege már a gyorsaság és a döntések minél következetesebb alátámasztása, a vezetői munka segítése. Legfontosabb követelmény a vezetői számvittel szemben a hatékonyság, hasznosíthatóság [2]. Ezen információk alapján összességében elmondhatjuk, hogy mind a pénzügyi, mind a vezetői számvitel szerves részét képezi egy vállalkozás információrendszerének. Nem emelhető ki egyik sem, mint fontosabb terület, más-más a hasznosíthatóságuk, a felhasználási területük, az információtartalmuk. A pénzügyi számvitel használata törvényileg előírt, így annak választásáról dönteni nem lehet, a vezetői számvitel használata viszont erősen ajánlott, ugyanis segítségével sokkal hatékonyabban lehet összehasonlítani a különböző alternatívákat, és nagyobb eséllyel fog a vezetés előnyösebb döntést hozni, ha rendelkezésére áll a lehető legtöbb információ az adott területről.

A teljes számviteli munkához útmutatást, kötelező jellegű előírásokat kaphatunk, a 2000. szeptember 5-én az Országgyűlés által elfogadott számviteli törvény szabályozása alapján, amely hazánkban a 2000. évi C. törvény a számvitelről elnevezést kapta. 14 fejezete és 7 melléklete szabályozza, miként végezzük el azt a munkát, amely majd az adott vállalkozásról a leginkább megbízható, valamint valós összképet fogja nyújtani. A törvény harmonizál az Európai Közösség számviteli irányelveivel, továbbá a nemzetközi számviteli elvekre tekintettel

lett megalkotva. Hatálya kiterjed minden olyan résztvevőjére a gazdaságnak, amely működéséről más szereplők információkat igényelnek.

1.1. Kreatív számvitel fogalma

A nemzetközi szakirodalomban több megnevezést is használnak a beszámolók adatainak módosítására, a legelterjedtebb változat a creative accounting (kreatív számvitel) és az earnings management (nyereségmanipuláció). A kreatív számvitelt továbbá más kifejezésekkel is illetik, ilyen például: income smoothing (bevételek simítása), cooking the books (könyvek megfőzése), cosmetic accounting (kozmetikázott számvitel), window dressing (kirakatrendezés), aggressive accounting (agresszív számvitel), massaging the numbers/figures (a számok masszírozása) [8]. Fontos, hogy mindenképpen elkülönítsük az earnings management és creative accounting kifejezéseket. Az earnings management (nyereségmanipuláció) során a cél, hogy a nyereségről szóló kimutatásokban megfeleljenek a piaci elvárásoknak, mi több túlszárnyalják azokat. Ez nem más, mint a csalásnak egy standard formája. A vállalati költségeket és bevételeket manipulálják különböző módszerekkel. [14]. [11] megfogalmazása szerint a kreatív számvitel egyfajta folyamat, ahol a szabályozásban lévő részek kihasználásával olyan értékelési és mérési módszereket alkalmaznak, amelyek a pénzügyi beszámolókat a menedzsment igényei szerint alakítják, akár a realitás hiányával is.

A gazdasági szereplők között kialakuló információs aszimmetriák lehetőséget adnak arra, hogy az eltérő információs bázist kihasználva egyes gazdasági szereplők olyan többletjövedelemre próbáljanak szert tenni, amire tökéletes piaci körülmények között nem lenne lehetőségük [3]. Az ilyen helyzetek kialakulásának esélyét növelő tényezők lehetnek, ha összetett megbízó-ügynök kapcsolatok alakulnak ki a menedzsment és a tulajdonosok között, esetleg ha a tulajdonosok érdekei nem harmonizálnak valamilyen külső tényező hatása miatt [7]. Azonban [1] cikkükben úgy fogalmazzák, hogy a kreatív számvitel magába foglalja a különféle kimutatások átalakítását kalkulációkkal, a számviteli választási lehetőségek felhasználásával, valamint a számviteli szabályozás által megengedett egyéb gyakorlatokkal. A fentiek alapján láthatjuk, hogy egységes meghatározás nem jelenik meg a kreatív számvitelre, ahogyan annak megítélése is nagyon eltérő. Vannak, akik a csalással azonosítják, negatív oldalról közelítik meg, míg mások véleménye szerint ez a folyamat a törvény adta lehetőségek kiaknázása, az úgynevezett kiskapuk kijátszása. A terjedelmes szakirodalom áttekintése után arra a véleményre jutottunk, hogy a kreatív könyvelés alapvetően nem egy elítélendő cselekedet, történhet törvényes keretek között, és mindaddig amíg nem sért szabályokat, törvényeket, addig rendkívül előnyös lehet egy vállalatnak, ha olyan szakembereket alkalmaz, akik tisztában vannak ennek a területnek a lehetőségeivel, legális alkalmazásának módszereivel. Ugyanis irányulhat a gazdálkodás racionalizálására is ezen folyamat, viszont mint említettük sajnos lehet célja a lopás, adó megfizetésének elkerülése is. A továbbiakban mint pozitív, a vállalkozás működésének hatékonyságát elősegítő módszert fogjuk kezelni ezt a fogalmat.

1.2. Kreatív számvitel motivációi

A számok megváltoztatásának indítékai nagyon sokrétűek lehetnek, ezeket a következő táblázatban szeretnénk szemléltetni.

1. táblázat: A kreatív számvitel motivációi, indítékai

Egyéni motivációk	Vállalati célok	Vállalattal szembeni elvárások
<ul style="list-style-type: none"> • teljesítmény alapú bérezés • prémiumok, bónuszszerzés • részvényopció • munkahelyi biztonság • saját célok • összehasonlítási alap rontása 	<ul style="list-style-type: none"> • vállalat növekedése • hitelfelvétel • részvényárfolyam • partneri bizalom • piaci rivális félrevezetése • fúziók, felvásárlások • profitmaximalizálás • adóoptimalizálás 	<ul style="list-style-type: none"> • osztalék fizetése • befektetés megtérülése • hitelkovenánsok teljesítése • piaci várakozások teljesítése

Forrás: [8]

Ahogy az 1. táblázatban is látható, számtalan motivációja lehet a kreatív számvitel alkalmazásának, s ezt értelmezhetjük pozitív és negatív vetületben is. Az egyéni motivációk közül leggyakrabban megjelenőek természetesen a bérezéshez, jutalmazáshoz köthetőek. Vállalati szinten vizsgálva pedig már sokrétűbbek az indítékok, de végső soron szinte minden esetben az eredmény csökkentése, gyakrabban növelése a cél. Különösen abban az esetben, hogyha egy magas cégérték kimutatása áll a menedzsment érdekében, mint például egy cégértékesítési helyzetben, akkor a valóságosnál kedvezőbb kép kialakítása célként jelenhet meg [4].

1.3. Kreatív számviteli technikák

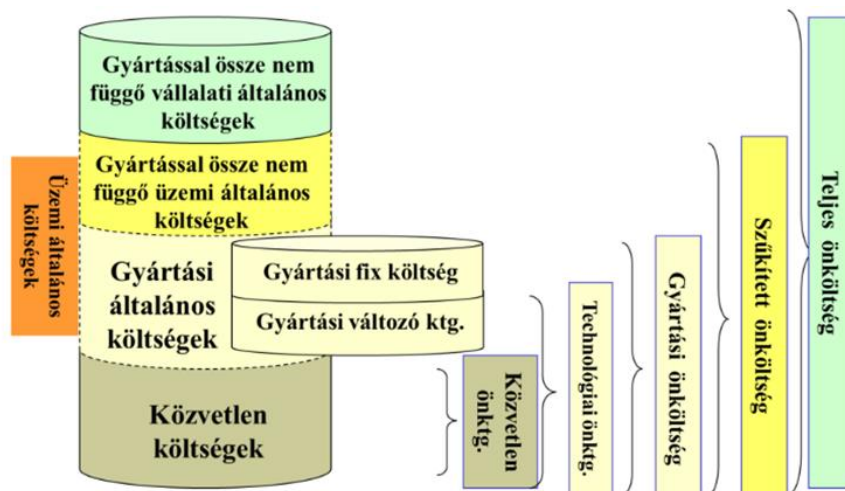
Először az aktiválás és költségként való elszámolás lehetőségét szeretnénk bemutatni. Az immateriális javak között szerepeltethető az alapítás-átstrukturálás aktivált értéke, valamint a kísérleti fejlesztés aktivált értéke. Mindkét esetben dönthet úgy a vállalkozás, hogy aktiválja a költségeket, tehát eszközként jeleníti meg a befektetett eszközökön belül, ebben az esetben lekötött tartalékot kell képezni az eredménytartalék terhére. Ha ezt az elszámolást választják, valószínűsíthetőek céljuk a tárgyévi eredmény növelése, ám mégsem fizethetik azt ki osztalékként a lekötési kötelezettség miatt. Akkor mégis miért lehet ez a módszer előnyös, miért döntenek az alkalmazása mellett? A válasz egyértelműen az, hogy így nem egyszerre jelenik meg egy tetemesebb negatív összeg, hanem értékcsökkenési leírásként szétterül majd az évek között. Ez a törvény értelmében mindkét esetben maximum 5 év lehet.

A következő technika az értékcsökkenési leírás megtervezésével kapcsolatos, melynek rendjét minden vállalatnak a számviteli politikáján belül kell kialakítani, szabályozni. A tárgyi eszközök és immateriális javak értéke az idő előrehaladtával tendenciózusan csökken, ezért a megbízható és valós kép kialakítása érdekében az eszközöket valós értéküknek megfelelően kell kimutatni a mérlegben. Az értékcsökkenés alakulását több tényező befolyásolja, ilyen például a bekerülési érték, az aktiválás időpontja, vagy az elszámolás módszerének megválasztása. A leggyakrabban alkalmazott módszer a lineáris leírás, melynek keretében az értékcsökkenés ugyanolyan összegű a hasznos élettartam alatt. Degresszív módszerek esetén az első években magasabb, míg később egyre alacsonyabb összeget számolnak el értékcsökkenési leírásként. Ezeket akkor érdemes választani, ha azt vesszük még figyelembe, hogy az idő előrehaladtával egyre nagyobb összegeket kell valószínűleg kifizetni karbantartási munkálatokra, így a két költség típus kiegyenlíti egymást az évek alatt. Ezek ellentéte a progresszív módszer, amelyet pedig akkor érdemes választani, ha hitelt vett fel a vállalat az adott eszköz megszerzésére, ugyanis a kamatráfordítások eleinte magasak, majd csökkennek, így itt is megjelenhet a két kiadás kiegyenlítődése. Láthatjuk, hogy az értékcsökkenés módszerének megválasztása szintén nagy hatással van a vállalkozás eredményére.

[15] alapján négy tényezőt kell megvizsgálni, ha saját termelés előállításánál az eredményre gyakorolt hatást kívánjuk bemutatni. Ez a négy az önköltség tartalma, az önköltség számításának módszere, a készletérték és a költségfelosztási módszer. Az önköltség alakulásában meghatározó a szerepe annak, hogy milyen vetítési alapokat alkalmaznak, valamint, hogy a különböző költségek felosztása milyen módszerek alapján történik. Az önköltségszámítás során több kategóriát is megkülönböztethetünk, amelyeket az 1. ábra szemléltet.

Öt különböző önköltség-kategóriát különböztethetünk meg, amelyekből a Számviteli törvény a szűkített önköltségig engedi kimutatni az eszközök/termékek bekerülési értékét. A teljes önköltség már csupán tájékoztató jellegű, az árazás során támpontot adhat, de a gyártással össze nem függő vállalati általános költségek nem mutathatóak ki az előállítási/bekerülési értékben. A tilalom az óvatosság elvére épít, mely szerint nem lehet eredményt kimutatni, ha az árbevétel, bevétel pénzügyi realizálása bizonytalan [2]. Tehát azért nem megengedett a vállalati általános költségek kimutatása az önköltségszámítás során, mert a készletváltozások miatt esetlegesen olyan tételeket vihetnének ezáltal át egyik évről a másikra, amelyeket mindig az adott évben kell elszámolni. A gazdálkodónak lehetősége van ezen közvetlen költségeken túl a gyártási általános költségeket is kimutatni a bekerülési értékben, valamint a gyártással össze nem függő üzemi általános költségeket. Az önköltség-kategória megválasztása akkor vezet más tárgyévi eredményre, amennyiben nem értékesítik az

összes megtermelt készletet. Így figyelembe kell vennünk a saját termelésű készletek állományváltozását, ugyanis amennyiben ez nulla, akkor minden tárgyidőszaki költség ráfordítássá válik, tehát nem lesz eredményre gyakorolt hatása az önköltségtartalom megváltoztatásának. Amennyiben az állományváltozás negatív előjelű, úgy minél tágabb az önköltség kategória, annál kevesebb lesz az eredmény. Ennek megértéséhez elég csak az összköltség típusú eredménykimutatás sémájára gondolnunk, ahol a nettó árbevétel után az aktivált saját teljesítmények értéke kerül kimutatásra, és ennek minél nagyobb az értéke mínuszban, annál magasabb érték kerül levonásra, azaz annál alacsonyabb lesz az eredmény. Azonban, ha ez az állományváltozás pozitív előjelű, akkor minél tágabb az önköltség-kategória, annál magasabb lesz az eredmény.

1. ábra: Önköltség-kategóriák

Forrás: [5]

A [16] értelmében értékvesztést kell elszámolni a tulajdoni részesedést jelentő befektetéseknél, hitelviszonyt megtestesítő értékpapíroknál, a követeléseknél, a saját termelésű készleteknél, valamint a vásárolt készleteknél bizonyos feltételek fennállása esetén. [15] szerint az értékvesztést különböző tényezők együttesen alakítják, ilyen a mérlegkészítés időpontja, a követelések minősítése, az elhasználódottság, a jelentős mérték, valamint piaci érték meghatározása. A mérlegkészítés időpontjáig kell elvégezni azokat az értékelési feladatokat, amelyek hozzájárulnak a megbízható és valós kép kialakításához a vállalkozásról. Ez az időpont nagy mértékben eltérhet a különböző gazdálkodóknál, ugyanis a beszámoló közzétételének határideje befolyásolja, ami pedig a mérlegfordulónaptól függ. A Számviteli törvény ugyanis annyit köt ki, hogy a közzététel határideje a mérlegfordulónaptól számított 5. hónap utolsó napja éves és egyszerűsített éves beszámolót készítőik esetében. A mérlegkészítés időpontja tehát nincs pontosabban meghatározva, így jelentősen eltérhetnek az éppen rendelkezésre álló információk, így az ezek alapján meghozott döntések is. A jelentős mérték meghatározása, valamint a piaci érték felbecsülése szintén könnyen eltérhet a különböző vállalkozásoknál, így láthatjuk, hogy az értékvesztés megállapítása, elszámolása egy újabb lehetőség az eredmény megváltoztatására, pozitív értelemben vett „kozmetikázására”.

A gazdálkodóknak lehetőségük van arra, hogy a különböző devizanemekben megadott valutakészletet, devizát, követeléseket, kötelezettségeket, valamint befektetett pénzügyi eszközöket a bekerülés vagy teljesítés napjára vonatkozó devizaárfolyamon átszámított forintértéken mutassák ki a könyveikben. Mivel több választási lehetőségük is van a vállalkozásoknak az árfolyamok tekintetében, így jelentős mértékben befolyásolhatja a döntés az eredményt, a mérlegfőösszeget ez a döntés is [15].

A különböző tartalékok képzése is egyfajta kreatív számviteli technika lehet, ugyanis ezen tételek elszámolása könnyen történhet szubjektív módon. Ezek nem természetükből fakadóan rosszak, csupán lehetőségek az adóoptimalizálásra, az eredmény megváltoztatására legális kereteken belül. A céltartalék, mint az adózott eredmény terhére képzett passzívum, alapja az

óvatosság és összemérés elve. Nagyon fontos, hogy céltartalékot képezni bizonyos esetben kötelező, máskor csak egyfajta lehetőség. Ezek a tartalékfajták pontosítják a saját tőkét és a tárgyévi eredményt különböző tételekkel, amik olyan gazdasági eseményekből erednek, amelyek felmerülése, kimenetele még bizonytalan. Természetesen a számviteli politikában minden ehhez kapcsolódó módszert, elvet, dokumentumot rögzíteni kell. A következő tartaléktípus a fejlesztési tartalék, amelyet fejlesztési céllal beruházások megvalósítása érdekében képeznek. A TAO törvény szerint a társasági adóalap meghatározásakor ezt az összeget, amelyet az adóévben az eredménytartalékból a lekötött tartalékba vezetnek át, adózás előtti eredményt csökkentő tételként lehet elszámolni. Ezáltal megjelenik egyfajta adóoptimalizáló hatás. Fontos, hogy ez nem kötelező jellegű, és csak azon vállalkozások élhetnek ezzel a tartalékképzési lehetőséggel, amelyek adózás előtti eredménye pozitív, és annak 50 százalékáig vehető figyelembe csökkentő tételként, maximum 500 millió forintnak megfelelő összegben. Ez a csökkentési lehetőség nagyon vonzó lehet a vállalkozásoknak, így mindenképpen megfontolandó a képzés egy jövőbeni beruházás megvalósításának tükrében. [17], [18]. A harmadik tartalékfajta pedig az értékelési tartalék, amely lehet értékhelyesbítés vagy valós értékelés értékelési tartaléka. Lehetősége van ugyanis a vállalkozásoknak piaci értéken értékelni eszközeiket vagy valós értéken. Ezt a döntést a számviteli politikában mindenféleképpen rögzíteni kell, választása esetén a későbbiekben is ezt szükséges alkalmazni, tehát nem lehetséges egyszeri ilyen értékelés, amennyiben valaki emellett dönt, a későbbiekben is eszerint kell értékelnie az adott eszközeit.

Végezetül a gyakorlatban megjelenő technikák közül a legelterjedtebb változatokra térünk ki. Az első ilyen az úgynevezett „Cookie Jar Reserves”, melynek lényege, hogy a vállalkozás egyfajta tartalékot képez a termékenyebb években, melyet a későbbiekben felhasználhat az eredményének javítása érdekében, más szavakkal ezek „süteményes doboz-tartalékok”, s általuk a bevételek simítása érhető el. A következő gyakran használt módszer a „Big Bath Accounting”, mely egy teljesen új menedzsment kinevezéséhez vagy nagyobb átszervezéshez köthető. Ennek lényege, hogy a lehető legmagasabb költségek leírásával megtisztítják a mérlegüket, lerontják a tárgyévi eredményt, ezáltal a következő években kevesebb ráfordítást kell elszámolniuk, így magasabb eredményt és nyereséget ér el a vállalat, amely persze csak a látszat. A manipuláció által – melyet a „Nagy fürdetés technikájának” is neveznek – javul az új vezetés megítélése, azonban így már az összehasonlíthatóság nem értelmezhető. Gyakran használt technika továbbá az értékcsökkenési leírás megváltoztatása. Amennyiben ugyanis előreláthatólag a következő években javítani szükséges az eredményen, úgy a degresszív értékcsökkenési leírás választása lehet kifizető, hiszen így évről-évre kevesebb összeget kell majd elszámolni költségként, ezáltal csökkennek a ráfordítások, így magasabb profit is érhető el.

2. Anyag és módszer

A szekunder kutatás mellett primer kutatást is lehetőségünk volt végezni, kvantitatív módon kérdőív felhasználásával igyekeztünk minél nagyobb rálátást nyerni a vizsgált témára. Az internetes megkérdezésen alapuló kérdőívünket 135 személy töltötte ki, ez az eredmény természetesen nem tekinthető reprezentatív adatnak, azonban sikerült általa mély betekintést nyernünk a kreatív számvitel megítélésébe, esetleges alkalmazásába. Kérdőívünk összeállításánál igyekeztünk minél könnyedebb, ám érdekes, lényegretörő kérdéseket feltenni. Csupán egyetlen kérdés volt opcionális, melynél saját szavakkal lehetett megfogalmazni a kreatív számvitel fogalmának értelmezését, ezt a kitöltők kevesebb, mint fele válaszolta meg, azonban érdekes meglátásokat ismerhettünk meg. 3 hipotézist állítottunk fel:

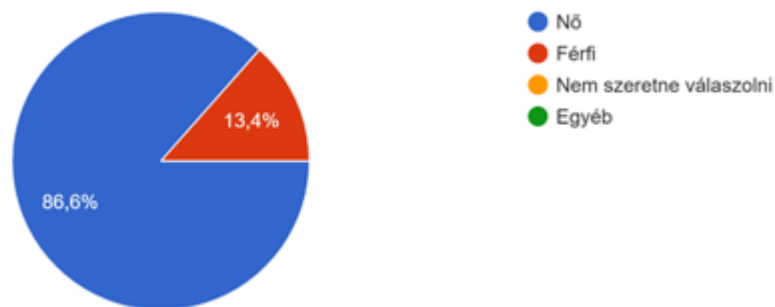
1. hipotézis: A könyvelők nagyobb része inkább negatív érzésekkel van a kreatív számvitel felé.
2. hipotézis: A saját/egyéni vállalkozásban dolgozó személyek inkább lineáris értékcsökkenési leírási módszert használnak.
3. hipotézis: Azok a könyvelők, akik nem lineáris értékcsökkenési leírási módszert használnak, úgy gondolják, hogy a kitűzött profitcél motiválja a kreatív számviteli technikák alkalmazását.

Összefüggésekre alapuló hipotéziseinket két statisztikai próba segítségével kívánjuk elfogadni vagy elutasítani. A kétmintás t-próbával olyan hipotézist tesztelhetünk, amely a várható értékek összehasonlítására szolgál azonos szórás esetén. A Student-féle t-próba feltételeinek egyike, hogy a szórások a két csoportban azonosak legyenek, ezért a T-próba elvégzése előtt F-próba segítségével ezt ellenőrizni szükséges. Amennyiben mégsem azonosak a szórások a Welch-próbát lehet alkalmazni a továbbiakban. A próbánk alkalmazásának további feltételei, hogy a valószínűségi változók normális eloszlásúak legyenek, intervallum vagy arányskálán mértek, valamint egymástól függetlenek [10]. Ezt a próbát a harmadik számú hipotézisünk esetén alkalmaztuk, mely szerint azok a könyvelők, akik nem lineáris értékcsökkenési leírási módszert használnak, úgy gondolják, hogy a kitűzött profítcéll motiválja a kreatív számviteli technikák alkalmazását. A khi-négyzet próba két minőségi változó közötti kapcsolat elemzésére alkalmazható statisztikai próba, így arra ad választ, hogy a két változó között fellelhető-e szignifikáns kapcsolat, valamint nominális vagy ordinális mérési szintű változók esetében alkalmazhatjuk. Ezen próba jellemzője, hogy érzékeny a mintanagyságra, tehát előfordulhat, hogy ugyanazon jelenség elemzésekor kis elemszámú minta esetén nem mutat szignifikáns kapcsolatot, azonban nagy elemszámú minta esetén igen. Előnye, hogy könnyen értelmezhető a próba, ezért széles körben elterjedt az alkalmazása. A próbát kizárólag akkor alkalmazhatjuk, ha a statisztikai sokaság normális eloszlású, valamint numerikus típusúak az adataink [12].

Az előbbieken felül a kérdőívben szereplő kérdésekre kapott válaszokat a leíró statisztika segítségével mutatjuk be. Az információ-tömörítés legegyszerűbb formája a leíró statisztika, ugyanis a kutatás célcsoportjáról gyűjtött adatok rendszerezésére és leírására is alkalmas. Ide tartozik a megfigyelt egyedek egy változó szerinti eloszlásának jellemzése, például diagramok, táblázatok készítése, a középértékek és a szóródás jellemzése [9].

3. Eredmények és azok értékelése

Ahogy korábban is említettük, kizárólag könyvelők körében vizsgáltuk az adott témát. A 134 válaszadó nemének megoszlása a következő diagramon látható.

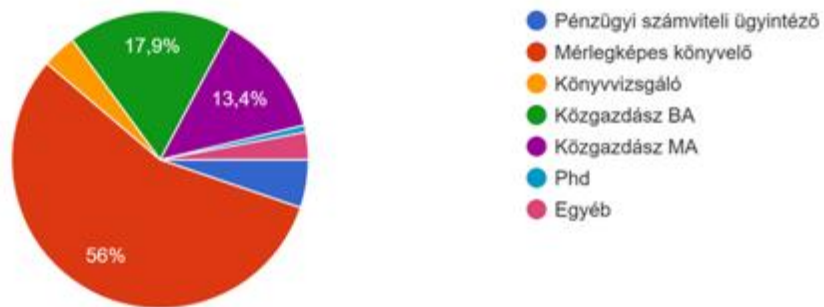
2. ábra: A válaszadók nemének megoszlása, n=134

Forrás: Saját szerkesztés (2023)

Ahogy az a 2. ábra is szemlélteti, túlnyomó többségben nők keltek segítségünkre, szám szerint 116-an, azonban 18 férfit is sikerült elérnünk.

A következő diagram a kitöltők végzettségét szemlélteti, amelynél fontos leszögezni, hogy minden kiküldés során felhívtuk a figyelmet, hogy amennyiben mérlegképes könyvelő és közgazdász végzettséggel is rendelkezik valaki, a közgazdászt jelölje meg, tehát a magasabb fokút.

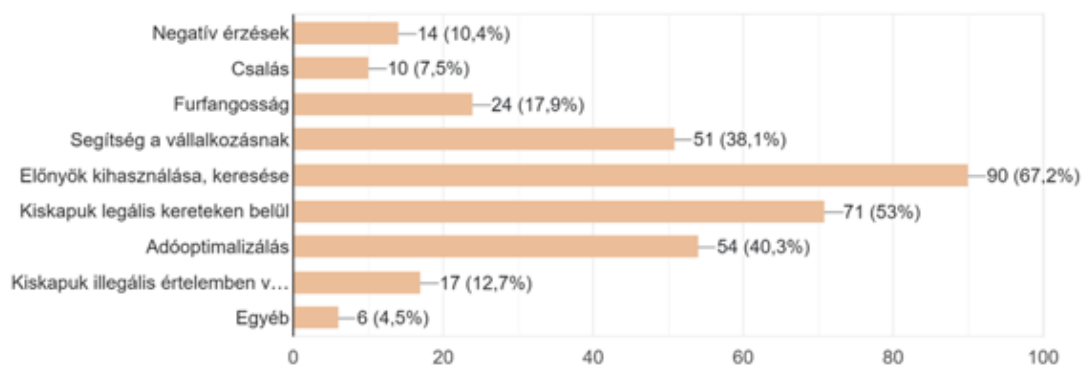

3. ábra: A válaszadók végzettsége, n=134

Forrás: Saját szerkesztés (2023)

A kreatív számvitel megítélését több kérdésben is vizsgáltuk, az első ilyennél meg kellett jelölniük a válaszadóknak mi jut eszükbe a kifejezés hallatán, ahogy a következő ábra is mutatja.

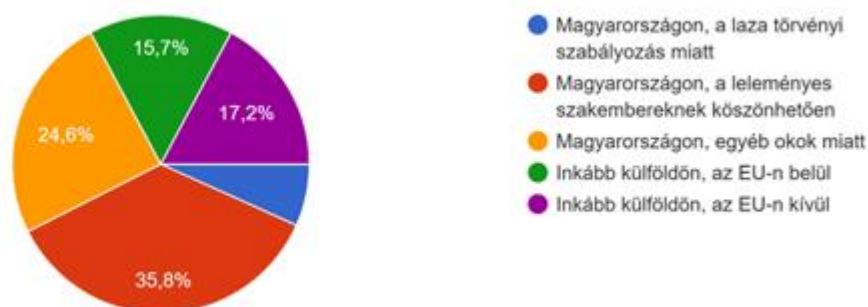
4. ábra: Kreatív számvitel felfogásai, n=134

Forrás: Saját szerkesztés (2023)

A másik megítéléssel kapcsolatos kérdés mind közül számunkra a legérdekesebbnek bizonyult, ugyanis ez volt az egyetlen nyitott kérdés, ahol saját szavaikkal fogalmazhatták meg a kitöltők gondolataikat a kreatív számvitel kifejezésről. Összesen 61 visszajelzést kaptunk itt, mivel ez opcionális volt, de mindössze 9 olyan válasz érkezett, amelynek inkább negatív felhangja van, viszont akadt 4-5 olyan egyszerű kitöltés is, amelyről nem tudtuk megállapítani, hogy pozitívan értelmezik-e vagy sem a kifejezést. 45 gondolatot olvashattunk, amelyek egyértelműen pozitívak voltak, így az első számú hipotézist – mely szerint a könyvelők nagyobb része inkább negatív érzésekkel van a kreatív számvitel felé – egyértelműen elvetettük. Megállapítható ugyanis, hogy a minta alapján a szakmabeliek, könyvelők túlnyomó része nem negatív cselekedetként tekint a kreatív számviteli technikákra, hanem segítségnyújtásként, optimalizálásként fogja azt fel.

A következő kérdésnél első ránézésre úgy tűnhet az 5. ábrán, hogy elég színes válaszok érkeztek, azonban ha jobban megvizsgáljuk láthatjuk, hogy a válaszadók kétharmada, 81-en úgy látják, inkább jellemző Magyarországon a kreatív számvitel alkalmazása, mint külföldön.

5. ábra: Kreatív számvitel alkalmazása területi viszonylatban, n=134
 Forrás: Saját szerkesztés (2023)

A legtöbben a leleményes szakemberekben látják az okot, amiért inkább itthon alkalmazzák többen ezt a tevékenységet, de a laza törvényi szabályozást is „felelősnek tartják” 9-en. Többen (33-an) egyéb okokban látják a magyarázatot Magyarországon belül, viszont közülük szinte mindenki pozitívan tekint a fogalomra a korábbi válaszaik alapján. Emellett arra voltunk kíváncsiak, hogy szerintük ezen tevékenység inkább előnyére vagy hátrányára válhat egy vállalkozásnak. Itt egészen egyértelmű eredmény született, ugyanis a válaszadók 86%-a, 115-en az „Előnyére, hiszen segíti a vállalat törvényszerű működését, támpontot ad” lehetőségre voksolt, és csak 19-en az „Inkább hátrányára, ugyanis gyakoriak a szubjektív megítélések, elszámolások”. Ezen kérdésre érkezett válaszok alapján elmondható, hogy a kitöltők nagy része nem fél a könyvvizsgálattól, nem támadásként éli azt meg, amiből pedig levonható a következtetés, miszerint valószínűsíthető, hogy ezen szakemberek nem is alkalmazzák az illegális értelemben vett kreatív számvitelt. Érdekesképpen pedig meg szeretném említeni, hogy a 19 főből, akik szerint inkább hátrányára válik egy vállalkozásnak, amennyiben könyvvizsgálat alá kerül, 9-en negatív érzésekkel vannak a kreatív számvitel felé válaszaik alapján és inkább a csalással, illegális kiskapukkal azonosítják azt.

Ahogy korábban említettük, a második és harmadik számú hipotézisünket statisztikai próbák segítségével teszteltük. Ezeket az eredményeket szeretnénk a továbbiakban ismertetni. A második számú hipotézisünket, mely szerint a saját/egyéni vállalkozásban dolgozó személyek inkább lineáris értékcsökkenési leírási módszert használnak, a khi-négyzet próba segítségével teszteltük. Először a kapott válaszok alapján összesítettük, hogy a saját/egyéni vállalkozásban dolgozó személyek közül hányan válaszolták, hogy lineárisan számolnának el értékcsökkenést, ha a következő években javítani szükséges a profiton. Azért ezt a lehetőséget választottuk az értékcsökkenési leírási kérdésből elemzésre, ugyanis ebben az esetben volt a legsokszínűbb a válaszadás, a másik két lehetőségnél nem volt ilyen nagyarányú a lineáristól eltérő válaszok száma. Tehát miután a Microsoft Excel Szűrő funkciójának segítségével sikerült kigyűjteni csoportonként az adott válaszok számát elkészült a Tapasztalati érték tábla. Erre egy példa: a saját/egyéni vállalkozásban dolgozók és lineáris módon értékcsökkenési leírást számoló várható értéke úgy jött ki, hogy az összes saját vállalkozásban dolgozó személyek számát megszoroztuk az összes lineárisan elszámoló fő számával, majd elosztottuk 134-gyel, tehát a minta elemszámával. Ezután a meglévő két tábla segítségével kiszámoltuk a khi-négyzet értéket. Ami még ezen kívül szükséges volt a próba elvégzéséhez, az a szabadságfok, ami a sorok és oszlopok számától függ: $(\text{sorok száma}-1) \cdot (\text{oszlopok száma}-1)$. Ezen ismeretek alapján a KHINÉGYZET.ELOSZLÁS.JOBB függvény segítségével kiszámoltuk a P értéket, amely 93% lett, ez magasabb, mint az elsőfajú hibának megválasztott 5%, így a nullhipotézist elfogadtuk, miszerint nincs összefüggés a két változó között. Ugyanezen függvényt lefuttattuk csak a saját vállalkozás és lineáris kulcs metszetének khi-négyzet értékére is, de természetesen ugyanúgy nagyobb értéket kaptunk a P-re, mint az alfa, tehát nincs összefüggés a két változó között. Így elmondhatjuk, hogy a saját/egyéni vállalkozásban való munkavégzés és a lineáris értékcsökkenési leírási kulcs használata között nincs összefüggés jelen adatok ismeretében. Ennek oka lehet a kis minta elemszám is, tehát hogy nem sikerült elég adatot megvizsgálni

ahhoz, hogy valóban megtudjuk, van-e összefüggés a változók között, de természetesen az is, hogy ténylegesen nincs a való életben a két tényezőnek köze egymáshoz.

A harmadik számú hipotézist, mely szerint azok a könyvelők, akik nem lineáris értékcsökkenési leírási módszert használnak, úgy gondolják, hogy a kitűzött profitcél motiválja a kreatív számviteli technikák alkalmazását, a kétmintás T-próba segítségével vizsgáltuk. Először kétmintás F-próbát végeztünk annak érdekében, hogy megbizonyosodjunk, egyenlőek-e a szórásnégyzetek a két mintában. A két csoportot azok a könyvelők alkották, akik szintén, mint az előző hipotézisnél, a „következő évben javítani szükséges a profiton” kérdés esetében lineárisan számolnának el értékcsökkenést vagy pedig más módon. Ezeknél az embereknél megvizsgáltuk, hogy mit válaszoltak a kitűzött profitcél, mint motiváló tényező esetében. Ennél egy egytől ötig terjedő skálán kellett bejelölniük, hogy milyen mértékben motiválhat ez a tényező, a leginkább motivál az ötös érték volt. Az F-próbánál mivel magasabb lett a P érték, mint az alfa, így megállapítottuk, hogy egyenlő a szórásnégyzet, tehát a kétmintás T-próbát egyenlő szórásnégyzeteknél végeztük el. Ennél már a P érték kisebb, mint az elsőfajú hiba, tehát elutasítottuk a nullhipotézist, miszerint nincs különbség az átlagok között. Ennek értelmezése: azok a könyvelők, akik nem lineárisan számolnának el értékcsökkenést, az általuk adott válaszok a kitűzött profitcél, mint motiváló tényezőre szignifikánsan eltér azoktól a válaszoktól, mint amit ugyanerre a kérdésre azok adtak, akik lineárisan számolnának el értékcsökkenést. A várható értéknél látható, hogy a nem lineárisan elszámolók magasabb értéket adtak meg a fontossági sorrendnél, tehát elmondhatjuk, hogy ők inkább gondolják úgy, hogy motiváló tényező a kitűzött profitcél, mint akik lineárisan számolnának el értékcsökkenést.

Összességében megállapítható, hogy a minta alapján azok a szakmabeliek, akik a lineáris módszertől eltérően számolnának el értékcsökkenést úgy gondolják, hogy a kreatív számvitel alkalmazásakor motiváló tényező a kitűzött profitcél, tehát a harmadik számú hipotézisünk elfogadásra került

4. Következtetések és összegzés

Összességében a kapott válaszok alapján megállapíthattuk, hogy a könyvelők nagy része pozitív érzésekkel, benyomásokkal rendelkezik a kreatív számvitelről, ezért is vetettük el az első számú hipotézisemet. Ez már önmagában biztató számunkra, ugyanis sikerült bebizonyítani, hogy a minta alapján a szakmabeliek jelentős része szintén olyan cselekedetek összességéként tekint ezen fogalomra, amely a vállalkozás érdekében merül fel, legális keretek között zajlik és optimalizáló hatású. Továbbá már csak valószínűleg a témából kifolyólag is, a valóság elvét tartják legtöbben a számviteli alapelvek közül a legfontosabbnak. Véleményünk szerint ennek oka, hogy ezen alapelv lényege a valósághoz közel állás, a könyvelésnél számukra fontos a legális kereteken belül történő munkavégzés és a kreatív számvitel ilyen irányú alkalmazása. Az összefüggésre alapozott hipotéziseim közül a saját vállalkozásban való munkavégzés és az értékcsökkenési leírás megválasztása közötti kapcsolat meglétét el kellett vetnünk, annak ellenére, hogy azt gondoltuk, ez valószínűleg igaz lesz. A tesztek végeredménye természetesen a reprezentativitás hiánya miatt nem tekinthető teljesen biztosnak, ugyanis ahhoz kevés visszajelzés érkezett, hogy biztos következtetéseket vonhassunk le, azonban egy kiindulási pontnak mindenképpen megfelel. Az értékcsökkenési leírás megválasztása és a motiváló tényezők között azonban felfedezhettünk egy kapcsolatot, miszerint akik inkább a lineáris leírási kulcstól eltérőt alkalmaznának, számukra nagyobb arányban jelentek meg a kitűzött profitcélok motiváló tényezőként a kreatív számvitel alkalmazására.

Néhány további kérdésre adott válaszok alapján levonhattuk a következtetést, miszerint a legtöbb szakmabeli a pénzbeli motiváló tényezőket részesíti előnyben, mint például az osztalékból való részesedést vagy bérezést, prémiumokat. Tehát elmondható, hogy legtöbben akkor hajlandóak kreativitást vinni a számviteli munkájukba, amennyiben azt valamilyen pénzbeli honoráriummal jutalmazza. Amit még rendkívül fontosnak tartunk megemlíteni, az IT jelenléte a számviteli munkában. Ugyanis a nyitott kérdésnél kaptunk egy ilyen választ is, ahol arra voltunk kíváncsi, kinek mi jut eszébe a kreatív számvitel kifejezés hallatán. Manapság már természetesen a különböző könyvelőprogramok, segédprogramok a számviteli munka során, és ez az idő előrehaladtával csak egyre nagyobb teret fog nyerni. Felfoghatjuk ezen eszközök minél nagyobb arányú alkalmazását is egy kreatív számviteli megoldásként. Továbbá

a mesterséges intelligencia térnyerése is megemlíthető, különösen az, milyen előnyei lehetnek akár a ChatGPT alkalmazásának a szakmán belül. Amennyiben tovább kutatnánk a témában biztosan ezen eszközök alkalmazhatóságát is mélyebben megvizsgáljuk.

Mindenképpen javasolni szeretnénk nem csak a szakmabelieknek, hanem bárkinek, aki érdeklődik a téma és tevékenység iránt, hogy terjessze a kreatív számvitel alkalmazásának, valamint a személyre szabásnak, cégspecifikusságnak a fontosságát. Úgy gondoljuk a szakmánkban kulcsfontosságú tényező a kreativitás, leleményesség és képesség, hajlandóság az újtásra. A szakmabeliek ne féljenek újdonságokat alkalmazni, más módszereket kipróbálni és kreatívan állni a munkájukhoz. Manapság már nem olyan nehéz könyvelőt találni, valamiben éppen ezért ki kell tűnnünk a tömegből és meg kell tudnunk győzni az ügyfelet, hogy mi vagyunk számára az optimális döntés. Tudnunk kell olyan új perspektívákat mutatni könyvelőként a vállalkozásoknak, amelyek azt az érzést mélyítik el bennük, hogy megérte minket választani.

Irodalomjegyzék

- [1] Amat, O.–Gowthorpe, C. (2004): Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues. UPF Working Paper No. 749. 19 p.
- [2] Bács Z.–Boros A.–Borszéki É.–Darabos É.–Dékán Tamásné Orbán I.–Fenyves V.–Galicz K.–Kotormán A.–Kozár L.–Kvancz J.–Nagy A.–Pupos T.–Reke B.–Rózsa A.–Tábori M.–Urfi P.–Wágner V.–Zéman Z. (2007): Pénzügy-számvitel. Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma, Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Debrecen, 368 p.
- [3] Becsky-Nagy (2016): The Special Aspects of Venture Capital's Value Creating Mechanisms in Hungary. Journal Of Entrepreneurship Management And Innovation. 12: 3 pp. 31-55., 26 p.
- [4] Becskyné Nagy (2006): Kilépések politikája - Hogyan válnak meg a kockázati tőkések a befektetéseiktől? Competitio 5 : 2 pp. 83-98. , 16 p.
- [5] Bosnyák J.–Gyenge M.–Pavlik L.–Székács P. (2010): Vezetői Számvitel. Saldo Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt., Budapest, 298 p.
- [6] Böcskei, E. – Dékán Tamásné Orbán, I. – Bács, Z. – Fenyves, V. (2017) Nemzeti sajátosságok az immateriális javak és tárgyi eszközök értékelésében. SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA 59 : 2 pp. 22-24. , 3 p
- [7] Fazekas-Becsky-Nagy (2021): A new theoretical model of government backed venture capital funding. Acta Oeconomica 71 : 3 pp. 487-506., 20 p.
- [8] Hajdu D. (2017): A számok nem hazudnak – vagy mégis? A kreatív számvitel nyomában. E-CONOM. VI. évf. 1. sz. pp. 19-30.
- [9] Havasy Gy.–Molnár M.–Szunyogh Zs.–Tóth M.–Korpás A. (2012): Általános statisztika I. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 232 p.
- [10] Michaletzky Gy.–Mogyoródi J. (1995): Matematikai statisztika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 237 p.
- [11] Naser, K. H. M. (1993): Creative financial accounting: its nature and use. Prentice Hall, New York, 250 p.
- [12] Obádovics J. Gy. (2020): Valószínűségszámítás és matematikai statisztika. Scolar Kiadó Kft., Budapest, 334 p.
- [13] Szász E. (2010): A vállalati teljesítmény torzított kimutatásának számviteli, etikai, vállalatkezelési és tőkepiaci aspektusai. Doktori értekezés, Pécs
- [14] Sztanó I. (2019): A számvitel alapjai. Negyedik, átdolgozott kiadás. Perfekt Kiadó, Budapest, 444 p.
- [15] Wickert I.–Szarvas-Fekete T.–Ágoston A. (2019): Kreativitás és valóság a gazdálkodás eredményének meghatározásában. Acta Scientiarum Socialium. 49. sz. pp. 27-40.
- [16] 2000. évi C. törvény a számvitelről
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv> letöltés dátuma: 2023.04.15.
- [17] 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600081.tv> letöltés dátuma: 2023.05.10.
- [18] Könyvviteli szolgáltatást végzők névjegyzéke: <https://penzugyviszakkepzes.kormany.hu/nevjegyzek-konyvviteli-szolgaltatast-vegzo-k> letöltés dátuma: 2023.09.22